СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 175. Джерзі Сіті, Н. Дж., пятниця, 1-го серпня 1941. No. 175. Jersey City, N. J., Friday, August 1, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ГОСТРИЙ ПРОТЕСТ АМЕРИКИ ПРОТИ БОМБАРДУВАННЯ ЯПОНЦЯМИ АМЕРИКАНСЬКОГО КОРАБЛЯ

ВАШИНГТОН. — Уряд Злучених Держав Америки виявив перед японським амбасадором гострий протест у справі бомбардування американського корабля „Тутуїла" японцями в Чонкінґ. Хоч не було людських жертв, проте ушкоджено будинок самої американської амбасади, положеної над рікою Янґце, по якій „Тутуїла" виконував патрулю. Підсекретар стейту, Велес, подав до публичного відома, що згідно з донесенням американських властей з Китаю, 26 японських літаків скинули бомби близько американської амбасади й самого корабля „Тутуїла". Згаданий американський корабель це вже третій з ряду тих кораблів, які були бомбардовані чужими літаками чи кораблями. Посестра „Тутуїли" другий американський корабель „Паней", затопили японці ще в 1937. р.; кілька місяців тому другий американський корабель „Робін Мур" був затоплений біля берегів Південної Америки німецькою субмариною.

РУЗВЕЛТ ЗА КОНТРОЛЮ НАД ЦІНАМИ НА ТОВАРИ І ЧИНШОМ НА МЕШКАННЯ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт у спеціяльному посланні до Конґресу, заявив, що Америку не мине інфляція, якщо Конґрес не дасть йому контролі над чиншами і зростаючими цінами на товари. Тому він домагається, щоб Конґрес ухвалив відповідний закон, на основі якого можна буде реґулювати ціни й тим робом задержати економічне життя на теперішньому поземі. В обидвох палатах Конґресу приготовляються відповідні законопроекти, які скоро прийдуть на порядок нарад в Конґресі.

ДИСКУСІЯ НАД ЗАДЕРЖАННЯМ ВІЙСЬКОВИХ.

ВАШИНҐТОН. — Вашинґтонський сенат почав дебатування над задержанням військових довше як це приписано законом промовою сенатора Томаса зо стейту Юта. Він представив сенаторам, що Америка дійсно знаходиться в небезпеці й мусить бути узброєна. Вказуючи на незаперечну військову силу Німеччини, сенатор Томас заявив, що Німеччина має тепер 260 добре вишколених дивізій війська, отже пять раз стільки, як вона мала, коли почалася війна у вересні 1939. р. Перед початтям дискусії Сенатський Комітет Військових Справ виніс резолюцію, в якій, піддержуючи президента Рузвелта, домагається задержання військових довше на службі.

СЕНАТОР КОНАЛІ ГОЛОВОЮ КОМІТЕТУ ЗАГРАНИЧНИХ СПРАВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Коналі зістав назначений головою комітету заграничних справ сенату. Досі цей пост занимав сенатор Джордж, якого іменовано тепер головою фінансового комітету. Коналі є знаний з того, що сильно піддержує політику президента Рузвелта.

ДЕПАРТАМЕНТ СТЕЙТУ ПРО ПОЇЗДКУ ГОПКИНСА ДО МОСКВИ.

ВАШИНҐТОН. — Підсекретар стейту Сомнер Велес заявив, що Гари Гопкинс, поїхав до Москви як спеціяльний висланник президента Рузвелта, щоб особисто передискутувати зо Сталіном, чого потребує червона армія. Запитаний, про що він говорив вчера з головою большевицької місії ґен. Ґоліковим, Велес відмовився розкрити предмет розмови. Здогадуються, що Росія потребує найбільш машин, які тут замовлено вже давно. Заходить питання, як ці машини доставити з Америки. Можливість достави через Владивосток залежить вповні від Японії, яка досі не означила ясно своєї постави відносно німецько-большевицької війни.

ГИЛМАН ВЗИВАЄ ДО ЗАКІНЧЕННЯ СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Сидней Гилман, один з пятьох директорів ОПМ, завізвав робітників в нюйорській електрівні, що тепер вийшли на страйк, щоб вернули назад до своїх праць і тим уможливили дальшу працю в бруклинських корабельних ярдах. Після конференції провідників елекричної юнії з представниками уряду у Вашинґтоні, є надія, що страйк нюйорських елекромеханіків скоро закінчиться й що 8,000 робітників скоро поверне до своєї праці.

ДЮІ НЕ КАНДИДУЄ НА ПРОКУРАТОРА.

НЮ ЙОРК. — Окружний прокуратор Ню Йорку, Томас Е. Дюї, визначний і популярний лідер републиканської партії, заявив, що не буде бульше кандидувати на становище окружного прокуратора міста Ню Йорку, а поручив чотирьох своїх найближчих співробітників як евентуальних кандидатів на цей уряд. Дюї був прокуратором останні чотири роки й є знаний з того, що чистив нюйорське політичне життя від ракетірства й зіпсуття.

АМЕРИКА ВИЗНАЄ ЧЕСЬКИЙ КОМІТЕТ В ЛОНДОНІ

Департамент Стейту заявив, що уряд Злучених Держав Америки офіційно визнав тимчасовий чехословацький комітет з д-ром Бенешом на чолі в Лондоні. Ноту про визнання передав Бенешови американський амбасадор Вайнант. Оба уряди обміняються скоро дипльоматичними представниками. Досі не відомо, чи Антоні Бидл, що є в Лондоні амбасадором до урядів Польщі, Бельґії й Голяндії, буде назначений представником теж і при уряді Бенеша.

ПОГОЛОСКИ ПРО „НОВОСТВОРЕНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ УРЯД" В ПРАЗІ

Польська ґазета „Нови Свят" з 31. липня ц. р. в новинці п. з. „Маріонетковий „український уряд" вже урядує в Празі", доносить наступне:

ІСТАМБУЛ, 30. липня (ОНА). — Болгарська ґазета „Последна Почта", доносить, що націсти зорганізували вже український „уряд", який тепер перебуває в Празі. Уряд цей, на чолі якого стоїть якийсь В. Г. Гладков, проголосив себе „урядом національного визволення". В його склад входять, між іншим, наступні українські націоналісти, що досі перебували в Німеччині: д-р З. А. Федоров, ґен. Боґородов, Вихлянцев, д-р Бойко, інж. Єременко, д-р Головчанський, інж. Колесов і інж. Тихченко".

ВОНСЯЦЬКИЙ ПРО ПОХІД МОСКАЛІВ З НІМЦЯМИ НА МОСКВУ

Російська нюйорська ґазета „Новое Русское Слово" з дня 31. липня 1941. р. містить телефонічну розмову з А. Вонсяцьким, московським фашистом і революціонером. Вонсяцький заявив, що він піддержує німців в їх війні проти большевиків і заповідає, що в скорому часі в Москві урядуватиме російський національний уряд. За два тижні буде повівати свастика над Кремлем, говорить Вонсяцький. Далі, Вонсяцький заявив, що москалі вже мають по німецькому боці національний уряд, а він буде дипльоматичним представником того уряду в Америці. Він сказав, що з німецькою армією йдуть два російські корпуси, зорґанізовані з москалів в Польщі, Чехословаччині, Німеччині й Франції під проводом таких ґенералів як Туркул, Скалон, Шкуро. Вонсяцький каже, що не треба думати, начеб то Німеччина воювала з московським народом, бо вона воює тільки з комуністичним режімом. Він твердить, що Гітлер є та сила, на яку він ждав цілих двацять літ.

ЯПОНІЯ ПЕРЕПРОСИЛА АМЕРИКУ ЗА УШКОДЖЕННЯ КОРАБЛЯ

Японський уряд вповні перепросив Америку за те, що японський бомбовик ушкодив в Чонкінґ американський корабель „Тутуїлю". Японський міністер заграничних справ Тойодо сам покликав американського амбасадора в Токіо, Груа, ще заки амбасадор мав час в імені американського уряду внести протест, і на його руки зложив перепрошення. Також представник японського міністерства морських справ зложив візиту американському морському аташе і зложив на його руки перепрошення.

БОЇ ТРИВАЮТЬ, ЗМІН НЕМА, КАЖЕ МОСКВА

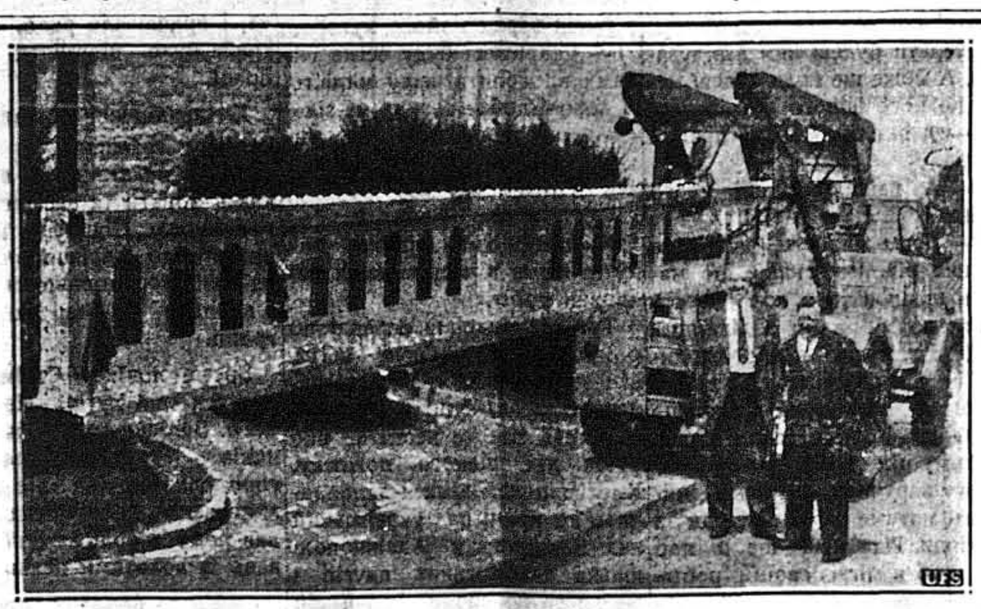
Советські звідомлення говорять, що завзяті бої з німецькими військами далі тривають і що в тих боях перемагають советські війська. Але коли ходить про територіяльні пересунення, то великих змін нема. За советськими звідомленнями, советські війська в Україні зробили прорив у німецькій лінії і напали на зади німецького війська. Завзяті бої ведуться коло Смоленська і коло Ленінґраду.

НІМЦІ ПРИЗНАЮТЬ, ЩО В ДЕФЕНЗИВІ

Німецьке воєнне звідомлення говорить, що советські війська далі завзято наступають в околицях Смоленська і пробують визволити з окруження велику советську армію, взяту в німецькі обійми. Але це їм не вдається. Німці признають, що бої є дуже завзяті і що годі числити на моральне заломання советських віськ, а то тому, що всяка мораль, всякі індивідуальні пориви в душі советського вояка здушені. Німці кажуть, що за 20 літ свого панування советська влада в „звірячий" спосіб здушила особистість в душі чоловіка і зробила з людей бездушних манекінів, які сліпо виконують те, що їм прикажуть. Нераз треба вигублювати їх до останнього, бо вони не розуміють, що можна піддатись, кажуть німці. Також советське командування, кажуть вони, має погорду до життя своїх вояків і цілком їх не щадить, а каже продовжати боротьбу, навіть коли та боротьба безнадійна. Одним словом, кажуть німці, советські війська цілком не руководяться в війні тими моральними засадами, які є загально відомі і признані в західній Европі.

НОВА ФРАНЦУЗЬКА КОНСТИТУЦІЯ

Французький уряд у Віші приготовляє нову державну конституцію. На основі тої конституції суспільний устрій Франції прибере корпоративний характер. Люди мають творити фахові корпорації і шляхом тих корпорацій впливати на державні справи.

ГРУБИЙ КУСОК АЛЮМІНІЯ. — В часі збірки старого кухонного алюмінієвого начиння, потрібного для воєнної індустрії, заряд мосту „Трайборо" в Ню Йорку подарував на ту ціль алюмінієвий бельок з брами, що важить поверх 1,000 фунтів. Побіч белька стоїть П. Лозер і Ля Ґвардія.

УСЛІВЯ ПОЛЬСЬКО-СОВЄТСЬКОГО МІЛІТАРНОГО СОЮЗУ

ЛОНДОН. — Анґлійський міністер заграничних справ, Іден, заявив в парляменті, що по довгих заходах підписано вкінці порозуміння і мілітарний договір між Польщею і Советами. Ту подію він назвав „історичною". Водночас преса принесла повний текст того порозуміння. Він має пять точок: 1) Совєти узнають польські границі зперед війни та уневажнюють свій договір з Гітлером, на основі якого вони поділили Польщу. Це значить, що всі українські і білоруські землі, які входили перед війною в склад польської держави, Совєти знов признають Польщі. 2) Відновлення дипльоматичних звязків з обома державами. 3) Обі держави обіцюють собі поміч в боротьбі з гітлерівською Німеччиною. 4) Советський уряд годиться на створення на своїй території польської армії, зложеної з тих 200,000 польських вояків, які Совєти взяли на початку війни в полон. 5) Цей договір входить відразу в життя і не потребує ратифікації.

РОЗКОЛ У ПОЛЬСЬКІМ УРЯДІ.

ЛОНДОН. — Внаслідок польсько-советського договору відразу зрезиґнував польський міністер заграничних справ, Залескі. Він цілий час гостро виступав проти всякого порозуміння з Советами, так, що став аж неприємливий для британського уряду, якому про те замирення ходило. Також неприхильно до того порозуміння відносився сам закордонний польський президент, Рачкевіч, який не прийшов навіть на приняття, влаштоване з тої нагоди польським урядом в готелі Дочестер. Був на нім лиш премієр Сікорскі, який цілий час був прихильником такого порозуміння. Британська преса висловлює здивування, чому деякі польські дипльомати незадоволені з того порозуміння, коли воно є корисне для Польщі.

ҐАЙДА УВАЖАЄ АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ ЗА „ВОЄННІ".

РИМ. — „Голосник Мусолінія", Вірджініо Ґайда, заявив в своїй ґазеті, що відтепер італійські кораблі уважатимуть американські боєві кораблі за воюючі. Бо коли сам секретар війни Стимсон заявив, що в одному випадку американський корабель кинув глибинні бомби на місце, в якім після його розрахунку знаходилась субмарина держав ‚осі", то те саме зробить в подібній ситуації італійський корабель.

ЗБІЖЖЯ НА УКРАЇНІ ЗАРОДИЛО, ТА НЕ ЗНАТИ, ХТО БУДЕ ЙОГО ЇСТИ?

МОСКВА. — Американський журналіст Солзберґер доносить з Москви, що він, після того, як обіхав майже всю територію европейської частини Советів, переконався, що жнива в Советах, зокрема на Україні, цього року є рекордові. Дуже гарне збіжжя всюди і люди вже зачинають його збирати. Українське населення, каже він, горячково збирає те збіжжя. Уряд перевозить те збіжжя де потрібно. Залізниці завалені мукою й іншими харчами, а також ріжними воєнними матеріялами, каже він.

ҐЕРІ ГОПКІНС ПОЇХАВ ДО МОСКВИ.

МОСКВА. — Представник американського уряду в справах виконання „ліз-ленд" закону, Ґері Гопкінс, поїхав літаком до Москви і там мав розмови з советськими представниками, включаючи Сталіна. Сталін мав передати листа до Рузвелта. Гопкінс заявив, що „хтонебудь, що воює проти Гітлера, стоїть по добрім боці". Його розмови оберталась довкола американської помочи Советам.

ЯПОНІЯ МОБІЛІЗУЄ ВСІ СВОЇ СИЛИ.

ТОКІО. — Японський уряд зарядив повну мобілізацію всіх матеріялів і моральних ресурсів нації, в цілі виконання своїх завдань в заграничній політиці. Око Японії тепер звернене на Тайланд, Та хоч Голяндська Індія заборонила вивіз ґазоліни до Японії, проте Японія має скриту надію, що ту ґазоліну вона по доброму буде далі діставати.

ІДЕН ПРО ЯПОНІЮ.

ЛОНДОН. — Янґлійський міністер Іден заявив, що на жаль відносини між Британією і Японією в останніх часах погіршились. Вина за це спадає на Японію, каже він. З тих слів виходить, що Британія не бажає собі погіршення відносин з Японією. З другого боку виходить, що Японія сама мусить завернути з шляху, по якім йде, щоб ті відсосини направити. В Анґлії таке переконання, що Британія піддержить кожний рух на Далекому Сході, який розпічне Америка, навіть колиб треба було піти до війни.

ЗАРІБКИ АМЕРИКАНСЬКИХ ЛЕТУНІВ.

ЛОНДОН. — Американські летуни, які перевозять через океан боєві літаки для Анґлії, дістають по шість тисяч долярів річно. Крім того не платять податків. Та заплата, говорив в парляменті міністер виробу літаків, не є велика. Деякі з них хочуть вертати до Америки, бо там можуть більше заробити.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить псилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

КОБИ ДАЛИ ЗМОГУ ПО СВОМУ ЖИТИ

В кампанії проти самостійности українського народу і його державної незалежности впадає в вічи, що щоб не писали чи говорили навіть ті, що називають українців ніби „братнім" чи „рідним" народом, завжди виходить кінець кінців таке заключення, що Україна не може стави самостійною, а український нарід не дозрів до того, щоб мати свою власну, незалежну державу. Ось так з одного боку вороги українського народу вживають усіх засобів, щоб цей нарід не розвинувся культурно й економічно, а з другого висувають арґументи, що український нарід не має відповідних сил, щоб могти сам собою правити. Ось та „льоґіка" є усім нам добре відома, бо практикована в Европі від довгих часів. Та обходить нас це в Америці тому, що й тут постійно висуваються того роду „арґументи". А вже де як де, але в Америці такі речі не повинніб мати місця, бо хто знає американську історію, той і не повинен це видвигати. Бо якжеж виглядала Америка в ті часи, коли забажала стати цілком незалежною? Чи були тоді такі великі світочі, що їх знав весь тодішний світ? Ні. Таких людей не було. Не було навіть такої американської історії, що її знав би широкий світ. Доперва сама геройська визвольна боротьба дала змогу світови пізнати таких великих людей, як Вашинґтон чи Френклин, а далі й тих ідеалістів, що укладали тут права людини і те, якими способами ті права оборонити і їх заховати.

Український нарід не вступає на европейську арену як якийсь новик, а як той, що знає не тільки поневолення і неволю, але і свою власну і славну державність. Шевченко й Франко це велитні людського духа! Це справжні великі борці за вселюдські ідеали, за поступ і волю, себто за те, що є і повинно бути для всякої людини найдорожчим. Знову Грушевський це велика наукова сила. Не менша ніж Масарик. І не гірший він державний будівничий від Масарика. А це що один зміг вдержати державність рік, а другий 15 чи 20 не відграє в історії великої ваги, коли мірити це віками, а не хвилинами, себто роками чи десятками років.

І не може світ закинути українцям, щоб вони не боронили свободи по геройськи, коли могли так довго вдержатись і витримувати боротьбу на ріжних фронтах, не маючи ніякої посторонньої допомоги.

Отже нічого не достає українцьм аж такого, щоби не могли собою правити і вдержувати на своїй землі лад та порядок. Коби тільки вороги України, як теж і „добрії люди", оставили український нарід у спокою і дали йому змогу порядкувати собою і здійснювати у практиці ті високі й демократичні кличі, на яких він виховувався, ідучи слідом за своїми ґеніями. Тоді Україна цілком певно не тільки, що в себе заведе порядок, але ще сусідам поможе. А вже гірше від своїх сусідів, українці своїм краєм правити не будуть!

О. Івах

КАНАДІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО

(Для „Свободи" з нагоди 50-літнього ювилею канадійських українців).

(1)

Дня 7-го вересня 1941. року минає 50 років, як на канадійську землю вступили два перші українські пересельчани: Іван Пилипів до Ламонту, а Василь Іліняк до Чіпман в Алберті. А коли 1896. р. прийшли в Канаді до влади ліберали під проводом премієра Лоріє, то на заклик ліберального міністра іміґрації Сифтона галицькі та буковинські українці почали масово приїздити до Канади та поселюватися головно в Манітобі та на захід від Манітоби, там, де тепер Саскачеван й Алберта. Пересельчани з родинами поселювалися на фармах, а самітні робітники наймалися головно до праці при будові залізниць.

В Канаді застали українці подостатком землі та ліса. Але тужили за товариським життям по українських селах у старому краю, за цвітучими садками, за співом соловейка. По лісах Манітоби тяжко було здобувати землю зпід густих лісів, а на преріях заходу не було спершу й що їсти. Треба було спершу теж і фармерам на заробітки ходити. Та й рої відливих комарів щоденно в літі сильно докучали першим українським іміґрантам. Тож і не диво, що в перших роках свого побуту в Канаді українські пересельчани страшенно мучились і дуже тужили за старим краєм. А хто з них мав дар складати пісні, то виливав свою іміґрантську тугу-журбу в піснях-віршах. І такі співи-вірші — то були перші твори українців у Канаді. Згодом такі іміґрантські співи - вірші почали часто появлятися і на сторінках перших українських часописів у Канаді: „Канадійського Фармера", що вперше появився 1903. р., й „Українського Голосу", що почав виходити від 1910. р.

1. Співи-вірші туги іміґрантів.

Українці вже з природи мають велике замилування до пісні. Тому і в Канаді було багато між ними й таких, що складали собі пісні - вірші про свою тугу і долю та співали їх, а дехто з них висилав такі свої співи-вірші й до канадійсько - українських часописів. Тужили, бож Канада не те, що Україна, до якої вони звикли. Правда, теж і Канада має свою природню красу, але вона інша — суворо-північна. Ось і тому серед канадійського оточення та підсоння зовсім дома почувалися з перших іміґрантів хіба тільки одні ісляндці.

Деякі з тих іміґрантських співів - віршів попали були й на сторінки американської „Свободи".

З перших творців іміґрантських співів - віршів здобув собі найширший розголос **Теодор Федик** (1873-). Він то 1908-го року видав збірку своїх співів - віршів про іміґрантську долю, в яку включив теж і кілька віршів інших іміґрантських віршописів, що писали на такий самий лад. Збірка вийшла під заголовком „Пісні про Канаду й Австрію". (Тепер та збірка ходить під назвою „Пісні про Канаду й старий край"). А що ця збірка була висловом якраз того, чим болів та за чим тужив кожний іміґрант, то розійшлася вона в десятках тисяч примірників. Вона відіграла важну ролю в життю канадійських українців в перших іміґрантських роках, хоч вірші її з чисто літературного боку були дуже примітивні.

2. Сміх крізь сльози.

Така вже вдача українця, що хоч і заплаче - заридає з туги та жалю, то за хвилину й щиро засміється крізь сльози. І власне через таку свою вдачу українські пересельчани в Канаді не тільки тужили, але й нераз щиро сміялися крізь сльози. Нераз сміялися таки самі з себе, особливо із смішних типів між собою. Їдким сміхом сміялися на сторінках гумористичного часопису „Кадило" **Павло Крат** та **Іван Данильчук - старший.** З пізніщих письменників любив писати на гумористичний лад **Йосиф Вавриків,** якого оповідання появлялися на сторінках „Канадійського Фармера". Щирим гумором надихані й деякі короткі оповідання **Аполінарія Новака,** як от його „Сконка".

Та найбільш читаним і типічним твором первісного українського гумору в Канаді — це **„Пригоди Штіфа Табачнюка",** що друкувались в едмонтонськім часописі „Новини" від 1913 до 1915 р., який редаґував тоді Мирослав Стечишин. Це грубого змісту сатира, що висміває простацький тип іміґранта-дядька. А що таких простакуватих „табачнюків" було ще багато, особливо між іміґрантами-робітниками, то українці в Канаді таки на перебій читали ці „Пригоди Штіфа Табачнюка", як і „Пісні про Канаду й Австрію". Читали, щоб посміятися та розвеселитися. А як чув таке читання який дядько-табачнюк, то мотав собі науку на вус і дечого вчився... Первісним творцем „Штіфа Табачнюка" був **Стефан Фодчук.** Пізніше тип „Штіфа Табачнюка" описував, драматизував та ілюстрував **Я. Майданик.**

Багато оповідань, пес та віршів грубо-гумористичного змісту появилося в гумористичному часопису „Точило", що виходить ще від 1928. р. Видавцем і редактором „Точила" Степан Дорощук (1894-), що написав теж і багтао віршів, особливо для дітей. Якийсь час поміщував свої сатирично-гумористичні вірші **Михайло Стечишин** в „Українськім Голосі". В тім самім часописі поміщував свої гумористичні вірші, які основував на популярних анекдотах, і **Михайло Кумка** (1893-). До писання гумористичних пес приложили своїх рук Семен Ковбель, Дмитро Гунькевич та Михайло Петрівський, та про них мова буде пізніше.

Коли застановимося над пробами канадійських українців на полі гумору, то можна сказати, що сатирою „Пригоди Штіфа Табачнюка" висміяли вони до загину між українським робітництвом дядьків-табачнюків. А творець **„Спостережень козака Максима Чорнохліба",** про якого пізніше поговоримо, вигубив подібних грубо-примітивних типів між українськими фермерами та не одного схибленого, але здібного, фермера вивів і в люди, між добрих громадян.

МИСТЦІ І КОМУНІЗМ

Відомий анґлійський письменник Бернард Шов недавно знову дуже вихвалив Совети і комуністичну систему. Як знаємо часто висказував теплі слова про Совети теж і другий анґлійський літературний велетень, Дж. Г. Велс. Симпатично в бік комунізму нераз споглядав й Бертранд Росел, теж представник анґлійського думаючого світу.

Та не лиш деякі анґлійські інтелектуалісти носять в своїм серці теплі почування для комуністичної системи. Роблять це деколи й американські. Ми маємо в Америці цілі юнії університетських професорів, які коли ще не стали рядовими комуністами, то бодай щирим батьківським словом одобрюють діяння комуністичної партії.

Булоб несправедливо посуджувати лиш певний відсоток учителів і професорів в комуністично - соціялістичних склонностях. Ми маємо в Америці цілу журналістичну „ґільду", що також улягла комуністичним впливам. І якщо не стала ще виразно червоною, то безсумніву вже „порожевіла". Вкінці, є багато мистців, малярів, різьбарів, музиків, акторів, що також мають якусь непоборну склонність до ріжнородних червоних ідеольоґів. Це впадає в вічи особливо тому, що ті люди є ворогами фашизму і націзму. Значить, що вони переконані, що комунізм є щось ліпшого й ідеальнішого.

Про комуністично - соціялістичні склонности серед робітництва ми тут обширно не будемо згадувати. Бо серед останніх ті ідеольоґії ширяться виключно з матеріялістичних мотивів. Слушно чи неслушно, чимало робітників є такого переконання. що шляхом соціялізму, чи комунізму, поправиться їх доля.

Та чому значна частина інтелектуального, літературного і мистецького світу склонюється до комунізму? Таж справжні мистці й інтелектуалісти, це люди з сильною індивідуальною душею, з власними особистими уподобаннями. А комунізм роздавлює індивідуалізм, виполює відмінність уподобань.

Здається, що відповідь на це питання така, що ті інтелектуалісти, письменники і мистці, переконані, що комунізм, який забирає людям приватну матеріяльну власність, не забере їм духової власности, себто можливости духово літати попід хмари, мати свої погляди, свої візії, свій подуманий світ і змогу творити нові цінности з ділянки цього подуманого уявленого світу.

„Забере мені держава мою віллю, моє розкішне помешкання, то я без цього обійдусь. Мені вистарчить моє різбарське долото, чи малярський пензель, чи музичний інструмент, папір, олівець чи наукова книжка. А я своїми почуваннями і своїми думками полечу під небеса. Ніхто на тім уявленім шляху не поставить мені поліційних кордонів. А коли заберуть мені мої матеріяльні маєтки, я без них обійдусь. Навпаки, я радий буду, що держава дбатиме про скромні вимоги мого тіла. Під матеріяльним оглядом я не хочу жити краще від найширшого загалу. Бо я маю інше життя Життя моєї уяви, мого духа. І в тім іншім життi маю необмежені можливости виявити свою індивідуальність, свої особисті уподобання, свої думки і висновки".

Так приблизно думає той анґлійський чи американський інтелектуаліст, мистець і письменник, який перейнявся комуністично - соціялістичною ідеольоґією.

В тих поглядах є така одна засаднича помилка: комуністичний тотальний устрій зголошує свої претенсії не лиш до матеріяльної власности, але й до духової. Мистці письменники і інтелектуалісти дістають в Советах накази, як і що, вони мають творити. Неслухняних тяжко карають. Багато українських письменників і мистців не могло знести того духового насильства і поповнило самогубство. Науку в Советах також в брутальний спосіб наломлюють до комуністичної ідеольоґії. Советська влада таки ставить духові поліційні кордони для творців духово-культурних цінностей, залишаючи вільною тільки одну вузьку фіртку: державно-комуністичну. Те саме зробить й комунізм в Америці, якби йому вдалось прийти до влади.

Другою стороною отсього комуністичного ваготіння серед певної частини американських й анґлійських інтелектуалістів і мистців, про яку діткнені комунізмом особи самі не здають собі справи, є це, що вона є недемократична і неморальна. Тим інтелектуалістам і мистцям здається, що вони дуже по демократичному поступають, коли резиґнують зо своєї матеріяльної власности, зо свойого вигідного життя і що склонні приняти такий матеріяльний життевий рівень, який мають найширші маси. Фактично в такім поступованні є великий еґоїзм. Бо звичайний, пересічний чоловік, якого уява не є аж така сильна, щоб у ній він міг знайти повне життеве задоволення, потребує матерії, потребує приватної власности, щоб вдержувати й виплекувати свою індивідуальність, свої уподобання, свою особистість.

Звичайний робітник, щоб міг виявити свою індивідуальність, таки потребує мати таку нагороду за свою працю, яка відповідає його фізичним і умовим зусиллям. За ту нагороду він хоче купувати собі такі приємности, які відповідають його задушевним бажанням. Він хоче ті гроші до вподоби витрачати, або заощаджувати; купувати за них речі щоденної потреби, або призбирати настільки, щоб купити сталу власність; удержувати родину, мати стільки дітей, скільки сам уважає за відповідне; виховувати ті діти так, щоб опісля мав з цього особисту сатисфакцію.

В комуністичній системі кожний його особистий крок реґулює згори влада. А в нього нема такої сильної уяви, такого сильного духового полету, щоб у подуманім, уроєнім світі шукати рятунку для своєї індивідуальности. Те саме з пересічним хліборобом, промисловцем, купцем і кожним іншим громадянином. Щоб задержати і врятувати свою індивідуальність пересічний громадянин мусить розпоряджатись довільно плодами своєї праці, мусить мати сталу приватну власність.

Та про ті потреби звичайного громадянина ті інтелектуалісти й мистці забувають. Вони певні, що їх крилатій уяві ніхто не зможе наложити пут. А про тих, що такої уяви не мають, їм байдуже.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(16)

— Ні, ваша милосте, бо король дуже вже єзуїтів слухає, та окраїнні пани православну віру угнітають та замучують народ панщиною.

Паша слухав уважно, помовчав трохи, а тоді питає:

— А чи ти знаєш, чому я взяв тебе з ґалери до себе?

— Не вгадаю, ваша милосте.

— Я хотів від тебе довідатися, чому козаки так на нас завзялися, що просвітку від них не маємо? татарські набіги на християнські землі та тайні приказі короля, щоб козаки непокоїли Туреччину, між високою Портою і козацьким народом булиб дуже гарні відносини.

— Ти добре говориш і по твоїй мові бачу, що ти чогось вчився. Тільки те не виходить на правду, щоб польський король приказував козакам нападати на наші землі. Таж на наші часті жалоби, він завжди виправдується, що козаки це не його люди, тільки розбишаки, що не признають його за пана.

— Ваша милосте, а чи козаки винні тому, що пан Потоцький, снятинський староста пішов на турецькі землі, в обороні свого тестя Могили? А чи в цій останній війні, що так славно скінчилася для вас під Цецорою, теж козаки були причиною? Таж козаки відмовилися від цього походу і пішло тільки дві тисячі нас, реєстрових козаків, що підлягаємо польським гетьманам. Взяв нас гетьман на показ, щоб знову змогти звалити вину на козаків. Таке було й з московською війною, що стільки біди та клопотів принесла Польщі,

— Так, ти говориш правду, а така людина в мене багато варта. Тому й задержую тебе з твоїм молодим братом у себе й роботу для тебе знайду. Ти мені говорив, що ти завідував господарством твого батька. В мене є гарний хутірець під Адріянополем, та мушу що року до нього докладати, бо ніякої користи мені не дає. Тепер ти будеш ним завідувати. А може ще коли будеш мені до чого іншого потрібний.

— А які там люди працюють?

— А навіщож тобі цього знати?

— Ваша милости, це дуже важна річ. Робітники, що мають працювати в полі, мусять бути хліборомами з діда-прадіда. Це мусить віками входити їм у кров і кість. До хліборобства підходять найкраще українці. Коли я таких людей матиму під своєю рукою, то можу заручити, що ваша милість матиме гарні приходи з хутірця. Йде мені ще й про те, щоб я міг із своїми робітниками розмовитись. А я іншої мови, крім української, польської та латинської не знаю.

Паша заговорив до Богдана латиною. Хмельницький здивувався.

— Тобі дивно, відки я знаю латину. Отже скажу тобі, що я чотири роки був турецьким послом у Парижі й мусів навчитися латини, — сказав паша й додав: — Зараз завтра поїдеш із моїм листом та обіймеш заряд мойого хутора.

— Старатися буду всіми силами вдоволити вашу милість. Я доволі добре знаюся на сільському господарстві і тут використаю усе моє знання.

IX.

Хмельницький приїхав на хутір якраз в часі великих польових робіт.

Тут господарили справді по орієнтальному. Гарні квіти, зелена стрижена травичка, південні дерева, кущі й ростини, водограї. Все те пестить око та не дає ніякого пожитку. Хмельницький взявся запопадливо до праці на український лад. Закупив у Адріянополі кілька болгарських плугів і борон та переробив їх на свій спосіб. Паша прислав йому кільканадцять українських бранців. Якеж було їхне здивування, коли Хмельницький став з ними молитися та спровадив грецького попа з Адріянополя, щоб правив їм Службу Божу. Вони думали, що це якийсь потурнак, що стане їх на турецьку віру навертати та знущатися над ними. Вони зраділи невимовно, як побачили себе під рукою свого чоловіка, і працювали радо, що не треба було підганяти їх до праці.

Хмельницький оставив малу частину травників та квітників біля палати паші, а решту казав зорати та засадити городовиною. Під осінь міг уже вивезти до Адріянополя кілька возів городовини на базар і продати її там за добрі гроші.

Восені приїхав Селім паша глянути свій хутір. Не пізнав його. Замісць травників і квітників — грядки з розкішною городовиною. Та ще більше здивувався, коли Богдан передав йому доволі важкий гаманець із золотими цехінами.

— Це за продану городовину. Маю надію, що нарік, як пічну сіяти й садити вже під весну, буде цього більще.

— Як жеж воно? Хтож це купував? — питав паша.

— В Адріянополі купують це радо, бо я придбав гарне насіння.

— Мені й на думку таке не приходило. Ці ледарюги - зарядці багатіли моїм добром, дістануть за це по пятьдесять батогів у пяти, не подарую їм цього.

— Прохаю вашої милости вибачити їм. Вони хазяйнували по свому, як вміли: квіти, травники, водограї... Все те веселить панське око та не дає ніякого прибутку. Вони й не знали, що можна робити так, як я робив. А не мали городовини, то й не мали прибутків.

— Ну, добре. Та ці перші гроші візьми собі. Опісля будеш вже мені давати.

Богдан був радий із дарунку, бо в Туреччині гроші дуже потрібні.

Хмельницький робив цілу зиму приготування до весняних робіт і спроваджував найкращі насіння. Часто їздив в Адріянопіль та робив тут знайомости, особливо з купцями, бо з ними мав найбільше до діла. Вони знали, яке значіння має він у паші. (Д. буде).

Як Зловили Белю Куна?

Перед кількома днями подали ми за американською пресою коротку вістку що українські повстанці мали зловити відомого мадярського комуніста Беля Куна, який в 1919. р. був викликав комуністичне повстання на Мадярщині.

Газета „Шикаго-Геральд Америкен" з 20. липня 1941. р. пише про це так: Ню Йорк, 19. липня, (I. N. S.) — Радіо з Німеччини подало, що провідник мадярських большевиків з 1919. р., Беля Кун, попався до рук українських революціонерів. Радіові стації N. B. C. і C. B. S. кажуть, що червона Москва післала Беля Куна на Україну з дорученням завести порядок. Беля Кун, відомий зо своїх варварських розрахунків, причинився до численних вимордовань українських контр - революціонерів, заки успіла прийти німецька армія. Тепер він схопив літак, щоб утекти, але мотор попсувався. Літак змушений був осісти на землю, а Беля Куна взято в полон. Нічого більше про його долю не знати".

Можна сподіватися, що криваві купелі, які вчинили большевицькі злочинці над українським населенням Західньої України, були ділом цього варвара. Як доносила американська преса, лиш в самому Львові розстріляно до 3,000 українських патріотів, в Луцьку 1,500, в Дубні 528, в Тернополі 400, а кількасот в Самборі. А що було по інших містах, наразі не можна знати.

Цей червоний кат „вславився" вже нераз своїм жорстоким мордуванням невинних і безборонних жертв, як це було на Мадярщині в 1919. році. По ліквідації большевицької авантури на Мадярщині, червона Москва кидала Беля Куна до ріжних европейських центрів, де він, згідно з припорученням Кремля, сіяв смерть, „ліквідував" опозицію, організував страйки, плянував політичні атентати, організував шпіонажу в користь Москви й ін. Ян Вальтін, відомий автор голосної в Америці книжки „З ночі", пише дуже багато про ту необмежену власть, якою тішився цей кровопивник у верховному штабі Комінтерну.

Якщо це правда, що він попав в українські руки, то виглядає на таке, що „носив вовк, понесли і вовка".

ВИНСТОН ЧОРЧІЛ.—Британський премієр придержує капелюх, щоб не скинув вітер. В тій позиції він вітав 6,000 чоловіків і жінок цивільної оборони в Лондоні.

Склад Найвищого Суду

З піднесенням судді Гарлана Фіска Стовна на становище предсідника Найвищого Суду Злучених Держав, а також назначення сенатора Джеймса Ф. Бирнса і головного прокуратора Роберта Г. Джексона на помічних суддів, — президент Рузвелт вже іменував сім суддів. Під тим оглядом през. Рузвелт побив кожного попереднього президента крім Джорджа Вашинґтона, котрий за час свого дво-термінового урядування іменував одинацять суддів. Тому, що членів Найвищого Суду, цього найвищого правничого тіла держави, іменується на неограничений протяг часу, котрий звичайно кінчиться резиґнацією або смертю, більшість президентів, навіть тих, що урядували дві каденції, мали нагоду іменувати тільки дуже мале число суддів.

Після теперішнього складу, з повним числом девять суддів, до Найвищого Суду входять: предсідник Стовн, назначений президентом Кулиджом, член суду Овен Дж. Робертс, іменований президентом Гувером, а також Гюго Блек, Стенлі Рід, Фелікс Френкфуртер, Вилієм О. Довглес і Френк Морфі, що назначені президентом Рузвелтом давніше, а судді Бирнс і Джексон тепер недавно.

На думку багатьох визначних юристів, Найвищий Суд Злучених Держав має тепер більші права ніж будь яке інше подібне до нього тіло у світі. Це чисто американський витвір. За весь час існування нації, рішення того суду відограли головну ролю в життю та поступі краю.

Найвищий Суд основано на підставі відповідного закона, ухваленого конгресом дня 24. вересня 1789. року. Основу до створення такого суду подано у передмові до конституції, де сказано, що одна з цілей краю це „заведення справедливости". Таким чином третій артикул конституції приписує, що такий суд має існувати як складова частина правительства Злучених Держав, котрому віддається всі судові справи, а також відповідним судам, які конгрес у міру потреби захоче основати.

Тільки шість членів, а саме предсідник і пять суддів творили склад першого Найвищого Суду. 1807. року конгрес підніс число до сім членів; 1837. до девять; 1863. до десять, а 1869. року, за урядування президента Ґрента, знова знижено на девять і те число остає донині.

Більшість рішень суду має обовязуючу силу, а зміну може робити тільки самий суд. Длятого критики закидають, що чотири чи пять людей має право рішати про важність народніх законів. Таке водилось в 1935 і 1936 роках, коли деякі з нових законо-проєктів адміністрації Рузвелта були відкинені пятьма або чотирма голосами того суду як неконституційні. Відбувались гострі дебати між сторонниками і противниками проєктів Нового Розділу. Перші закидали, що консервативні члени суду мабуть забагато прав, коли потреба вимагає розвязки тяжкого положення нації через поширене безробіття.

В наслідок того президент Рузвелт запропонував реорганізацію суду через збільшення членства, але конгрес того не ухвалив. Однак резиґнації і смерть від 1937. року дали президентови нагоду іменувати достаточне число таких членів, що будуть співпрацювати у розвязці багатьох нових державних проблем. Таким чином є запевнена більшість таких членів суду, котрі поділяють погляди президента.

На початку свого існування Найвищий Суд не мав великої власти. Він зріс в силу 1801. року, під проводом відомого Джана Маршала, третього з ряду предсідника суду, котрий займав те становище до 1835. року. На протязі того часу, цебто в час формування нації, Маршалове вияснювання конституції уформувало сильні та авторитетні основи, особливо поширило владу федерального уряду на поодинокі стейти і розширило ділянку конгресу. За часів Маршала Найвищий Суд почав уневажнювати такі федеральні чи стейтові закони, котрі по їх думці ішли в розріз з конституцією.

Найбільше джерело власти Суду в життю нації це виключно право інтерпретації конституції. Суд урядує від першого понеділка в жовтні, кожного року, до червня. Він розглядає докази і виносить рішення, звичайно проголошуючи їх в понеділок, а це остатнє проголошення стається найвищим законом краю.

Загальна Рада, — ФЛІС.

НАСЛІДКИ БОМБИ.—Це руїни одного кращого московського театру в Москві, розваленого німецькою бомбою. Театр має назву „Вахтангова",

ЯК І КОЛИ НАРОДИ НАВЧИЛИСЬ РОЗМОВЛЯТИ КОЖНИЙ СВОЄЮ МОВОЮ?

(12)

Тот, через такі відміни, через додатки нових слів, та через інакшу вимову старих, давня батьківська мова в новій вітчині поволі усе робилась тай робилась не такою як була раніш. Вона все відмінювалась тай відмінювалась. Ділось це поволі, але всеж таки ділось. Тай тепер діється в усіх народів, які тільки живуть на світі. Крім того декотрі стародавні слова з бігом часу просто пішли в занебудь, як і тепер те саме з ними діється. Поволі, забулась сила стародавніх слів. Ці забуті слова заступлені новими, котрі більш відповідали хвилі часу. Але й нові слова не всі йдуть у далекий обіг. Декотре слово буває в ужитку у людей тільки невеличкого дістрикту. От як зявляються на світі нові мови. Починається це з дрібничок та багатеньох з відмінної вимови всіляких слів.

Про великі відміни в мові треба великого протягу часу. Про більші відміни треба й часу більше. Кількиж того часу треба, щоби з одної мови сотворилася цілковито інакша мова? Уже було сказано, що в багатьох мовах подибали однакові корені в багатьох словах і досить подібні між собою будовання речень. Ось, приміром, в понижче наведених мовах добачили це і довели пунктуально із певністю: в мовах славянських, німецьких (тевтонських), іранських, в мові вірменській, грецькій, латинській, кельтській, литовській та санскритській. Усі ті мови мають спільну назву: **арійські мови.** Ця подібність в тих мовах і свідчить, що вони між собою споріднені, або по простому, що вони колись почались з якоїсь одної спільної мови, котра зветься арійською. Тою мовою розмовляв один нарід, котрому дали імя — арійці. Скількиж треба було часу, щоб з тої прастарої мови повстала сила інших мов? Як давно жадна людина на світі не розмовляла тими мовами? Цей час треба міряти багатьома тисячами літ. Протягом одної або двох тисяч літ людська мова не може так відмінитись, щоб з неї витворилась цілковито відмінна мова. Інша річ, що сталось з українською мовою протягом останньої тисячки літ, а інша річ, що діється з мовою в обігу довшого часу. Будь що будь, ми українці можемо розуміти українську книжку, що була писана зперед девять сот років, хоч та мова дуже помішана з церковно-славянщиною. А чи годен, наприклад, теперішній італієць розуміти латинську мову? Це вже не так легко. Бо латинська мова геть старша від московської, а знову італійська мова це мішанина латинської з німецькою та іншими.

А чи можемо ми розуміти книгу, писану грецькою або гіндуською мовою. Звичайно ні. Подібність тих мов з нашою цілковито щезла. Звичайно, мав минути великий протяг часу, заки ті мови стали такими неподібними одна до одної. Отже, коли ця подібність між нами щезла, це посвідчення, що ці мови існують дуже довгий час. Принаймні кілька, а може і кільканадцять тисяч літ. Отже з того розумно, що скільки часу існують мови, стільки мали існувати і люди, котрі ті мови вживають. З цього можемо висновити, що людський рід існував на світі уже зперед десяток тисяч літ. Це видно й з того, що в давнину життя поступало повільніше, ніж тепер, отже і відміни в мовах великих народів відбувались повільніше.

Але людський рід жиє на світі геть більше, як десять тисяч років. Це добачуємо з того, що крім арійських мов, про котрі тільки що була бесіда, є на світі мови, що неподібні до них ані коренями, ані будованням речень. Такими будуть, приміром, мови: гебрейська, арабська, фінікійська, ассирійська і ще декотрі. Усі вони звуться семітськими мовами. Усі вони дуже ріжняться коренями та будованням речень від арійських мов.

Але семітські мови споріднені поміж собою так само, як і арійські. В семітських мовах теж спостережено велику подібність між ними: і корені слів у них однакові, і будовання речень подібні. Приміром, коли араб з кимсь витається, так він каже: „салям алейкум", себто „спокій вам". А стародавний жид казав майже так само: „шалом лахем". Араб каже: „бісміллаг" себто „імя Боже"; а з гебрейська ціж слова треба сказати ось як: „бешем-га-елогім". Таких подібних слів та речень в усіх семитських мовах багато. Зявились вони не припадково, але тому, що усі ті мови поволі повстали з якоїсь прастарої семитської мови, котрою розмовляли усі люди семитського племена, колись в далекій старовині.

(Дальше буде).

DEFENSE BOND QUIZ

Q. Will personal checks be accepted for bond purchases when I buy direct by mail from the Treasury Department, Washington, D. C.?

A. Yes, subject to collection. Your bond will be mailed to you shortly thereafter.

Q. Does a Defense Savings Bond increase in value form the date of purchase?

A. A Defense Savings Bond is dated the first day of the month in which remittance is received by an autmhorized issuing agent. In other words, you get a full month's credit on your investment regardless of what day of the month you buy your bond.

NOTE—To buy Defense Bonds and Stamps, go to the nearest postoffice or bank, or write to the Treasurer of the United States, Washington, D. C., for an order form.

З МУЗИКИ

КОНЦЕРТ ЛЮБКИ КОЛЕССИ.

Концерт української піяністки Любки Колесси в Торонто, що був первісно заголошений на 24. червня ц. р., зістав перенесений на день 31. липня ц. р. в VARSITY ARENA з такою програмою:

1) Chopin—Concerto in E-Minor, Op. 11, з товариш. Торонтонської Філгармонічної Оркестри.
2) Scarlatti—Capriccio in B-Flat major; Capriccio in C-Major.
3) Johan Strauss—Arabesques on the Themes of the "Blue Danube" Valse.

„АБО СПАСИ, АБО ЗАБИЙ МЕНЕ!"

Ось такими словами звернувся листовно б. член онтерійської леґіслятури до контрольора Л. Донкана. Автор листа, якого імени покищо не виявлено, жаліється на своє безвихідне положення будучи на міській допомозі. Двічі перейшов він операцію на рака, зостаючися без ніяких середників до життя. Реліф, який він одержував, невистарчальний. Головно не вистарчає на оплату помешкання. Йому потрібні були дві кімнати, одначе місто не погодилося платити 12 долярів, даючи на одну кімнату тільки 7 дол. Тепер ця сума невистарчальна. Господар тієї хати, де він мешкає, хоче 10 долярів. В противному випадку вижене його геть з хати. Тоді нещасливий бувший член онтерійської леґіслятури опиниться на вулиці. На такий вихід із того скрутного положення не дозволяє стан здоровля. Тому автор листа просить контрольора Л. Донкана, щоби допоміг йому в цьому положенню. Коли допомога неможлива, то, нехай краще застрілить його!

Д-Р ЛУКА МИШУГА.

Шевченко -- Виразник Минулої й Прийдешньої України

(З серії викладів на українські теми, що були влаштовані Департаментом Східньо-Европейських мов Колюмбійського Університету разом з У. Н. Союзом).

(2)

II. Проблески реакції проти гнету.

Та не зважаючи на руїну, в якій опинилась Україна, як і на найріжнородніші способи обмосковлення цілого українського життя, козацтво, зокрема Хмельниччина, так глибоко ввійшли в душу українського народу, що навіть царатови не вдавалось їх живцем видерти з памяти українського люду. Появляються численні козацькі літописи чи хроніки, що описують славні діла Хмельницького, які не можна було друкувати, але які проте кружляли по українських освічених домах у рукописах.

Самійло Величко (1690—1728) обходить по Україні славні місця козацьких боїв і перемог і пише, що видів там на полях „много людських костей, сухих і нагих" і оглядаючи їх питав себе: „...кто суть сія?" І „болів серцем і душею", що „така гарна і всякими добрами випосажена земля", що мила наша батьківщина (отчизна), „наша Україна" виглядає як „опущена Богом пустиня", в якій забувають „славних предків наших".

Та найбільше розходилась „Історія Русів" (60-ті роки XVIII. ст.), що то її читав теж (у рукописі) пізніше й Тарас Шевченко. Автором її був мабуть Григорій Полетика, на ті часи високо освічена й поступова людина, що жила в часі, коли царат перемінював колись вільні українські землі на російські губернії. Ця „Історія Русів" — це надзвичайно сміливий протест проти позбавлювання Москвою України її „старих прав". Це протест проти гнобителів, а оборона гноблених і визискуваних у повному демократичному розумінню. Історія та замітна тим, що появилась в часі, коли вже нічо не остало з України як держави та коли Україна перестала бути політичним чинником на сході Европи. Одначе її автор виразно відокремлює український нарід від московського й підкреслює, що українці приєднались до Московщини й ввійшли в братський союз „як рівні з рівними, вільні з вільними". В уста гетьмана Полуботка, запротореного в тюрму, вкладає автор такі драматичні слова — викиди, висказані цареви Петрови I.:

„Коли за всяку кров, пролиту на землі впімнеться її нарід, то яка помста буде за кров українського народу, пролиту від крови гетьмана Наливайка до сьогодня, пролиту великими потоками тільки за те, що він шукав волі й кращого життя на своїй власній землі й думав думками, вродженими всій людскости".

Або дальші слова Полуботка до царя:

„Вступаючись за Отчизну, я не боюсь ні кандалів ні тюрми, і для мене лучше найгіршою смертю умерти, як дивитись на повшехну гибель моїх земляків".

Це ті слова, що були на портретах Полуботка, що їх можна було подибати по Україні.

Описуючи сумний стан на Україні, автор історії не забуває пригадати, що то витерпіли Мазепинці, себто запідозрені в прихильности Мазепі, яких колесували, четвертували, на паль вбивали, вішали, або тортурували, держачись московської приповідки: „Кнут не ангел, душі не вийме, а правду скаже". Згідно з тим допитувано „батогами, кнутом, шиною, то значить розпаленим залізом, водячи його потихенько й помаленько по людських тілах, які від того кипіли, шкварилися і надимались".

Ось таким описом хотів автор „Історії Русів" пояснити, чому Україна замовкла, чому втратила провідну, дійсно ідейну версту. Що таке писання мало теж і чисто політичні впливи, бачимо найкраще по тому, що видатні українські роди висилали в західню Европу свої політичні місії для зацікавлення західних держав невідрадними відносинами в Україні й її змаганнями до самостійного життя. До таких належить, між іншим, подорож Василя Капніста з 1791. року.

Ще треба зазначити, що в тому часі зявляється в Україні ще одна така постать, якої вплив відбився теж і на світогляді Шевченка. Це був український мандруючий фільософ Григорій Скоровода 1722—1794), що побувавши в західній Европі, в простій свиті ходив від міста до міста, від одного панського двора до другого і навчав. Це той, що казав написати на свому нагробникови: „Світ ловив мене, та не впіймав", себто, що ловили його пани або „білі", але він остав при „чорних", при простому народі.

В часі, коли вищі кляси мали простий нарід за „чорних", себто за робочу худобу, Сковорода проповідав таке:

„Панська думка про те, будьто простий нарід є чорний, здається мені смішна так само як думка деяких фільософів, будьто земля є мертва. Якже це мертва мати може родити живих дітей? І якже це з утроби „чорного" народу виломились „білі" пани? Кажуть: простий народ спить! Хай спить, сном сильним, богатирським. Алеж усякий сон є пробудний, а хто спить, це ще не мертвець, не труп. Коли виспиться, то проснеться, коли намріється, то опритомніє і розхоробриться!"

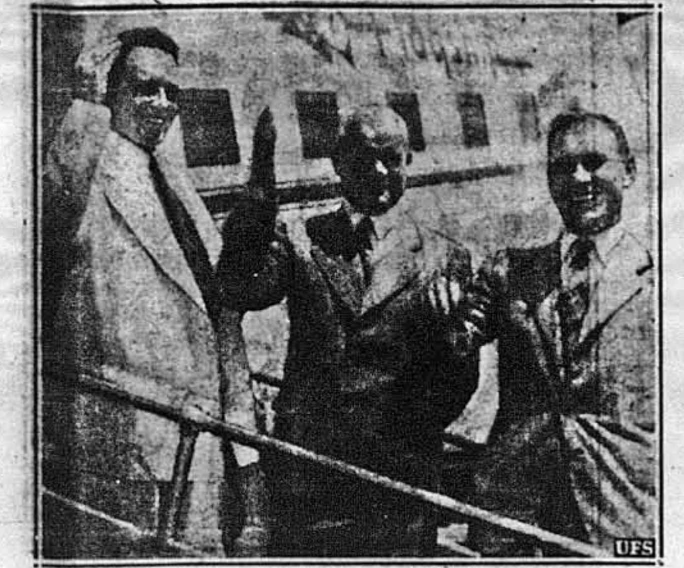
Для Сковороди тільки вольность одна єсть нравна". Ось ті науки Сковороди, що їх цензура, очевидно, не дозволяла, щоб появились друком, не пропадали марно. Були вже й тоді люде, що „впіймали" Сковороду, себто його думки, з яких віяло любовю до рідного краю й народу, і ставали в бороні простолюддя, та пятнували тих, що „маєтків набувають на рахунок нації", а її саму залишають „на спасення з неба".

Зо Сковородою тісно звязаний Іван Котляревський (1769—1837), батько нової української літератури. Він то ввів в українську літературу мову „чорних людей", як відомо, своєю славною „Енеїдою", (1798) перелицьованою на українську мову. Це був показ тим, що писали в Україні тільки московською і французькою мовою, до чого саме спосібна т. зв. „проста" мова, якою послугувались тоді хіба тільки в водевільних творах, щоб при її допомозі можна було здорово насміятись з хахлів. Читаючи „Енеїду" освічені „білі" верстви здорово сміялись, але проте хапало їх за серце щось невидиме й таємне, коли згадувано в „Енеїді", як то „вічной памяти бувало у нас в Гетьманщині колись". Знову інші попадали в задуму, коли читали, що „любов к отчизні де героїть, там сила вража не устоїть, там грудь сильніша від гармат". І вдаряло в сумління потомків давніх козаків, коли вони читали, що „де общеє добро в упадку, забуть отця, забудь і матку — лети повинність исправлять". А хто з них дійшов, читаючи „Енеїду", до пекла, той вже певно перестав сміятись, коли побачив, що там у пеклі тільки такі як він, себто самі „білі", яких там жарять за те, що „людям льготи не давали і ставили їх за скотів". Правда, многим таке розумовання Котляревського видавалось мужицтвом, але Котляревський підкреслював, що „мужича правда є колюча, а панська на всі боки гнуча".

(Дальше буде)

ДАНЦІ І НАЦІСТИ.—Наотсій світлині, одобреній німецькою державною пропагандою, бачимо данських добровольців, які вступають до окремих відділів, аби взяти участь у війні проти большевиків.

СОВЄТСЬКА МІСІЯ.—До Америки прилетіла літаком совєтська воєнна місія, в ціли виклопотання воєнної помочи. Першим на світлині є совєтський амбасадор Уманський, другий ґенерал Ґоліков, третий — ґен. Респин.

КОМУНІСТИ СПІВАЮТЬ ІНАКШОЇ

НЮ ЙОРК. — „Дейлі Воркер", орган комуністичної партії Америки, містить статтю визначного комуністичного журналіста Майка Квіна, який пише, що „нині справа мира мусить числитися з новою правдою й мусить пильнувати, щоб „енкі не прийшли запізно". Є це перевернений клич того самого автора „енкс ар нот комінг", себто, що американці не підуть до війни помагати анґлійцям. Це гасло вживали американські комуністи до вибуху німецько-большевицької війни. Тепер вони пишуть, щоб „американці не прийшли запізно". Вони думають, що американці повинні вже йти до війни.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Для Американської Армії.

Американська орґанізація під назвою "United Service Organizations" (в скороченню "U.S.O.") творить для новобранців американської армії товариські клюби, уряджує бібліотеки, концерти, танці, приміщує вояків на відпустці приватно в готелях і платить їх видатки, получені з тим, щоб вояк, що є далеко від родини мав у вільних хвилинах і на відпустці розривку. На це треба в Америці 10 мілїонів долярів, з чого на Філядельфію призначено зібрати 550 тисяч, а з цього на українців в Філядельфії припадає півтора тисячі.

Ми, як льояльні американці, повинні ось ту суму зібрати скоро, бо кампанія незабаром скінчиться. Український комітет вислав писемний заклик до всіх орґанізацій. Проситься склакати надзвичайні збори і ухвалити жертви, які проситься прислати до касієра комітету на адресу: Walter Galan, c/o Security Trust Company, N. E. Cor. Franklin St. & Girard Ave., Philadelphia, Pa.

Заінтересування українців отсею справою є до цього часу гарне, одначе, щоб усе випало досконало, бажаємо негайно почути про це від ширшого загалу і всіх орґанізацій.

УКРАЇНСЬКИЙ КОМІТЕТ:

Майор М. Дармограй, предс.;
Д-р Володимир Ґалан, кас.;
Д-р Павло Дубас, секретар.
З життя громад.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МЕНВІЛ, Р. АЙ. — Місячні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181., відбудуться в неділю, 3. серпня, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гил. Обовязком кожного члена прибути на означений час. — Ю. Ясінчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

ТАРЗАН, ч. 369. Прогнаний.

Малпи були люті, що Томови не вдалось вбити льва. „Тамаргані є приятелем львів", загудили між собою малпи.

„Ми вбємо тамаргані", закричали вкінці малпи і кинулись до Тома. Том перелякався так, що чимдуж дав ногам знати.

Малпи пігнались за ним. Але страх додавав Томови скорости. Дивним случаєм він втікав у тім напрямку, в якім вiяв вітер і таки втік від малп.

Тепер, прогнаний малпами з їхнього гурта, Том мусів знов сам один зустрічати всі небезпеки нетрів.